EN KORTFATTET SKILDRING AF DET FEMTENDE

WISCONSIN REGIMENTS DIETRICHSON

En kortfattet Skildring

af det

Femtende Wisconsin Regiments

Historie og Virksomhed

under Borgerkrigen,

samt

Nogle korte Træk af Fangernes Ophold i Andersonville.

Af

P. G. Dietrichson,
Cand. jur.

Pris 25 Cents.

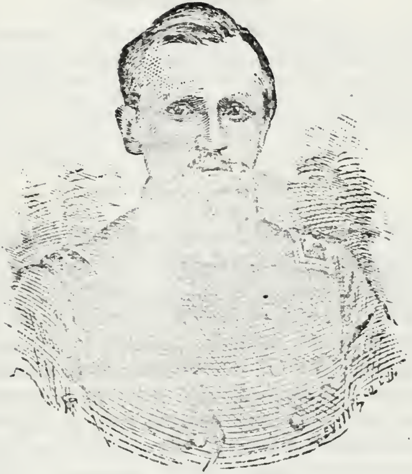
Chicago, Ill.
Trykt hos John Anderson & Co.
1884.

Dietrichson, Peter Gabriel, 1844-1891.

En kortfattet skildring af det Femtende Wisconsin regiments historie og virksomhed under borgerkrigen, samt nogle korte træk af fangernes ophold i Andersonville. Af P. G. Dietrichson ... Chicago, Ill., Trykt hos J. Anderson & co., 1884.

32 p. front. (port.) 15½cm.

1. U. S.—Hist.—Civil war—Regimental histories—Wis. inf.—15th. 2. Wisconsin infantry. 15th regt., 1861-1865. 3. Andersonville, Ga. Military prison.

Oberst Hans Christian Heg,

født i Lier, i Nærheden af Drammen, Norge, 21de Decbr. 1829

faldt i Slaget ved Chickamauga 19de Septbr. 1863.

Det femtende Wisconsin Regiment.

Indholdsfortegnelse.

Da Borgerkrigen eller Krigen mellem Nord- og Sydstaterne udbrød, udstedte de forskjellige Staters Guvernører i Henhold til Opfordring fra Regjeringen i Washington Opfordringer til at danne frivillige Regimenter til at kjæmpe mod den indtrængende Fiende. Tanken om at danne et skandinavisk Regimente havde længe gjort sig herskende og da Wisconsins Guvernør, Hon. Alex. W. Randell, udstedte den offentlige Opfordring, kom vore Landsmænd ikke alene fra Wisconsin men ogsaa fra Nabostaterne Jowa og Minnesota med stor Beredvillighed til Fanerne. Skandinaverne havde med levende Interesse fulgt den paabegyndte Kamp og deres medfødte Kjærlighed til Fædreland og Frihed gjorde sig ogsaa her gjældende i fuldeste Maal. Med Glæde og Iver greb de til Vaaben i Forbundsregjeringens retfærdige Sag og Regimentet blev snart samlet. Meningen var, at dette Regiment, som blev indrulleret under Navnet af: "Det Femtende Wisconsin Regiment" skulde kommanderes af Landsmænd og daværende Inspektor ved Statsfængslet Hans C. Heg blev overdraget Chefsposten for det nye Regiment. I Begyndelsen af Januar Maaned 1862 samledes Regimentet paa Camp Randall i Madison, hvor en Del Baraker vare opførte, men disse vare

meget mangelfulde og Mandskaberne led meget. Kanonerne synes ogsaa at have været mangelfulde, men det lod ikke til, at der fremkom nogen alvorlig Klage, eftersom det Hele løb meget fredeligt af. I Slutningen af Januar Maaned var Regimentet omtrent 900 Mand og Soldaterne længedes efter at skue Fienden Øie til Øie, da der omkring Midten af Februar Maaned indløb Ordre om, at Regimentet saa hurtigt som muligt skulde bryde op og begive sig til St. Louis, og det afreiste fra Wisconsin den 2den Marts under Kommando af efternævnte Officerer:

Hans C. Heg, Oberst,

Charles M. Reese, Major; Hans C. Borchsenius, Adjutant;
Ole Heg, Kvartermester; Stephen O. Himoe, Læge;
S. J. Hansen, første assist. Læge; G. F. Newell, anden assist. Læge;
C. F. Clausen, Feltpræst.

	Kapteiner.	Premierløitnanter.	Sekondløitnanter.
Komp.	A—Andrew Thorkildsen,	Emanuel Engelsted,	Oliver Thompson,
"	B—Ole C. Johnson,	Joseph Mathiesen,	George Wilson,
"	C—Frederik R. Berg,	Hans Hansen,	John T. Rice,
"	D—Charles Campbell,	Albert Skofstad,	Christian E. Tandberg,
"	E—John Ingmundson,	William Tjentland,	John M. Monsen,
"	F—Charles Gustavson,	Thomas Simonson,	Svend Samuelson,
"	G—John A. Gordon,	Henry Hauff,	William A. Montgomery,
"	H—Knud J. Sime,	Andrew A. Brown,	John L. Johnson,
"	I—August Gasman,	Reynard Cook,	Martin Russell,
"	K—Mons Grinager.	Ole Peterson.	Claus Solberg.

Da Regimentet kom til Chicago blev det gjennem en Komite af den skandinaviske Forening "Nora Lodge" sammesteds overrakt en pragtfuld Fane, paa hvilken var broderet som Motto: "For Gud og vort Land." Paa den ene Side var de amerikanske Farver med de gyldne Stjerner i blaat Felt og paa den anden Side var det norske og amerikanske Vaaben i Forening. Det norske Vaaben forestiller som bekjendt en Løve med en Øxe i rødt Felt. Fanen havde følgende Inskription: "Overrakt det skandinaviske Regiment af Nora Lodge, Chicago den 1ste Marts 1862." Den nævnte Komite bestod af DHrr. Alderman S. T. Gundersen, G. Roberg, A. Anderson, A. Løberg og C. Dietrichson og denne Sidste, som var Komiteens Formand, ledsagede Gaven med en kort Tale, hvori han udtalte de Tilbageværendes Tak for hvad de modige Gutter havde besluttet at gjøre samt de Forhaabninger man satte til

deres og saa mange andre Tusinders farlige Færd. Herpaa svarede Oberst Heg i nogle velvalgte Ord, hvorpaa Regimentet strax efter marscherede til Jernbanestationen og ankom til St. Louis om Morgenen den 4de, hvor det af General Halleck blev beordret at marschere til Bird's Point ligeoverfor Ohios Munding ved Cairo. Her fandt man bekvemme Barakker og Mandskaberne blev beskjæftiget med Vagttjeneste i Forskandsningerne indtil den 14de Marts, da Oberst Heg ifølge Ordre indskibede sit Regiment, med Undtagelse af Kompanierne C D og K, paa Transportbaaden "Silver Wave" og forenede sig i Nærheden af New Madrid med Kommandør Footes Expedition mod Øen No. 10*, hvor de i Forening med syv og tyvende Illinois Regiment udgjorde den Landmagt, som ledsagede denne Expedition og ankom den 15de lige udenfor Fiendens Forskandsninger, hvor Bombardementet strax i Forveien var begyndt. Her forblev Regimentet i nogen Tid, men var næsten ikke i Virksomhed, naar undtages, at der blev udført nogen Forpostiljeneste paa et Sted ved Missouri River. Paa denne Tid var det omkringliggende Land oversvydt og Soldaterne fandt meget faa tørre Steder, hvor de kunde slaa sine Telte; de var derfor nødt til at blive paa Transportskibet, hvor de led meget af Kulde samt paa Grund af de ufuldstændige Midler hvoraf de maatte koge sine Ransoner.

Den 31te Marts deltog en Del af Regimentet i et Angreb paa en Rebellerleir i Nærheden af Union City, østenfor Town of Hickman, Ky. Efterat have rykket op langs Hickman River, foretog de en forceret Marsch til Union City, hvor de overrumplede en Rebellerbande under Kommando af den berygtede Clay King, sprængte den aldeles, ødelagde Leiren med dens Indhold og bemægtigede sig over Hundrede Heste og Muldyr foruden mange Vogne. Kompagni G erobrede et Rebellerflag, som blev sendt som en Trofæ til Guvernøren af Wisconsin tilligemed en anden Fane, som senere blev taget paa Øen No. 10.

* Øen No. 10 er en liden Ø i Mississippifloden, omtrent 50 Mile nedenfor Cairo og er omtrent 200 Akres stor. Her var flere Batterier, medens de egentlige Fæstningsværker laa paa Tennesseesiden.

Regimentet vendte nu tilbage til New Madrid, hvor det forblev indtil Øen No. 10 var rømmet om Natten til den 7de April, da det blev sendt afsted for at bemægtige sig den Flodbred paa Kentuckysiden, som ligger ligeoverfor Øen og hvor Rebellerne havde opkastet flere Batterier. Øieblikkelig tog de Fiendens Leir i Besiddelse og de forefandt store Oplag af alle Slags. Da Kommandør Foote's og General Pope's Tropper afreiste, blev det femtende Regiment ladt tilbage som Garnison paa Øen for at samle sammen og beskytte de uhyre Oplag af svært Skyts og andre Artikler, som man havde forefundet der. Men Opholdet her var meget usundt og Regimentet havde et haardt og anstrængende Arbeide. De Kompagnier, som man havde ladet tilbage ved Bird's Point, sluttede sig senere til Regimentet, medens det opholdt sig paa Øen No. 10.

Ifølge Ordre efterlod Oberst Heg Kompagnierne G og I som en Garnison paa denne Post under Kommando af Kaptein Gordon af Kompani G og marscherede selv den 12te Juni med Resten af sine Tropper til Union City og afgav sin Rapport til General Mitchell. Efter et kort Ophold her marscherede de til Humboldt og derfra til Omegnen af Corinth, hvor de blev underlagt General Rosecran's Kommando i General C. S. Hamilton's Division. Herfra marscherede de den 29de Juli til Jacinto, hvor de blev overførte til Oberst Carlin's Brigade i General Jeff. C. Davis' Division. Fra Jacinto marscherede de til Iuka, hvor de blev til den 21de August, da de sammen med Davis' Division rykkede frem for at forene sig med Cumberlandsarmeen og kom til Florence, Ala., den 24de August.

Rebellernes General Bragg havde imidlertid begyndt sit store Streiftog ind i Kentucky og hele General Buell's Styrke var allerede paa Veien for at sætte sig i Spidsen for et Angreb paa Louisville. Davis' Division ankom til Nashville den 8de September, hvorfra Marschen blev gjenoptaget den 11te. Den 26de rykkede Regimentet og Divisionen ind i Louisville trætte, hungrige, sultede og med saare Fødder paa Grund af den lange Marsch.

Her blev Davis' Division overført fra Missisippiarmeen til tredie Korps, Ohioarmeen, under General Gilbert. Efter nogle faa Dages Hvile rykkede Regimentet den 1ste Oktober ud i Forening med Divisionen for at forfølge General Bragg, som marscherede gjennem Bardstown. Divisionen stod midlertidig under Kommando af Brigadegeneral R. B. Mitchell og blev kaldt den niende Division af Ohioarmeen, medens Brigaden blev kaldt den en og tredivte under Oberst Carlin og bestod af det en og tyvende og otte og tredivte Illinois Regiment, Hundrede og første Ohio, femtende Wisconsin og andet Minnesota Batteri. Efterat de den 7de var kommen Fienden nær paa en Afstand af fire Mile i Nærheden af Perryville, blev Slaglinien formeret og Soldaterne sov den Nat paa sine Vaaben. Slaget begyndte den næste Morgen og Brigaden holdt sig til Klokken 2 om Eftermiddagen, da den blev opreret og fik Ordre til at rykke frem og understøtte General Sheridans Division. De marscherede henimod McCook's Korps paa venstre Fløi, hvor Kampen rasede paa det voldsomste, hvorfra de rykkede videre til høire og formerede sine Kolonner i Skovene. Et Kompani af femtende Regiment blev sendt i Forveien som Tiraljører og disse kom snart i Kamp med Fienden. Brigaden rykkede imidlertid frem i Slaglinie og var udsat for en voldsom Ild fra Fiendens Artilleri. Rebellernes Infanteri fandt god Beskyttelse bag deres Kanoner. Uagtet den voldsomme Ild benyttede baade femtende Wisconsin og en og tyvende Illinois sig af Terrænets Ujevnhed og rykkede stadig frem, idet de drev Fienden med samt hans Artilleri foran sig, indtil de havde naaet et Punkt, som laa en Fjerdedels Mil fra Byen, da de bleve beordrede til at gjøre Holdt og lægge sig bag en Høi. Fiendens Artilleri aabnede atter Ilden, som blev besvaret fra Brigadens Batteri, men de holdt tappert Stand i to Timer, da de fik Ordre til at trække sig tilbage, hvilket de dog ikke gjorde, forend de havde bemægtiget sig tretten Vogne fyldte med Ammunition og efter al Sandsynlighed vild Fiendens hele Ammunitionstræn være bleven taget, hvis Brigaden havde faaet Tilladelse til at sætte

efter det. Uagtet det femtende Regiment havde været meget udsat for Ilden, havde det dog ikke en eneste saaret.

Den forenede Division gav sig nu til at forfølge Fienden, hvis Vogntræn passerede gjennem Lancaster. Det var stillet op i Linie og Tiraljører blev sendt ud færdige til Angreb, da man fra General Gilbert fik en bestemt Ordre om at gjøre Holdt og ikke indlade sig i nogen Fægtning. Paa den Maade undslap Fiendens Træn til Troppernes store Ærgrelse og Forbitrelse, thi Rebellernes hele Styrke bestod kun af fem Hundrede Mand. Forfølgelsen blev derimod fortsat til Crab Orchard, hvor det femtende Regiment i en Uge blev anvendt som en Slags Beskyttelsesvagt for at hindre Plyndringer. Da Tropperne begyndte sin Tilbagemarsch over Danville og New Market til Bowling Green, hvor General Rosecrans reorganiserede Armeen. Den 4de November rykkede de frem mod Nashville til Edgefield Junction, hvor femtende Regiment var med i en Expedition under Kommando af Oberstløitnant McKee, som gik nordover langs Cumberland River til Clarksville for at søge efter Woodwards og Morgans Guerillabander. Expeditionen rykkede langs Floden i en Strækning af omtrent femti Mile og var borte i fem Dage, i hvilke det lykkedes den at gjøre omtrent femti Fanger foruden en Mængde Heste, Muldyr og Vogne. Adskillige velkjendte Tilflugtssteder for Guerillabanderne bleve ødelagte tilligemed et større Whiskeybrænderi, hvor man forefandt en hel Del Whiskey og Salt foruden en Mængde Mais og Tobak. I en Kommandantordre, som General Rosecrans udstedte og meddelte de af Expeditionen vundne Resultater, slutter han saaledes: — "Dette udmærkede Held viser, hvad et godt Infanteri kan gjøre under en dygtig Leder og der tilkommer alle, som deltog i Expeditionen, den største Ros."

Da Armeen blev reorganiseret af General Rosecrans blev General Davis' Division benævnt den Første af det fjortende Armeekorps, høire Fløi, Brigaden blev benævnt den anden.

Kompanierne G og I, som i Oktober 1862 var ladt tilbage paa Øen No. 10, deltog i en glimrende Affære, hvori Fienden

under Kommando af Oberst Faulkner med tre Hundrede vel bevæbnede Mænd blev totalt slagne i deres Leir før Daggry. I den heftige lille Fægtning, som paafulgte, gjorde de to Kompanier under Kaptein Gordon tilligemed et Kompani af Illinois Kavalleriet med saadan Kraft et Angreb paa Rebellerne under den Forvirring, som var opstaaet under Mørket, at disse i Hui og Hast flygtede, forfulgte af Kavalleriet, som satte efter dem over femten Mile. Resultatet af denne Fægtning var, at Rebeloversten og hans Linieofficerer samt ti Menige bleve tagne tilfange, syv dræbte og ni saarede.

Da Regimentet kom tilbage til Edgefield Junction rykkede det mod Nashville, hvor det slog Leir og deltog dels i smaa Skjærmydsler, dels bevogtede Furagetrænene, indtil det den 26de December rykkede ud i Forening med General Rosecrans' Tropper for at deltage i Slaget ved Murfreesboro eller Stone River.

Davis' Division var i Armeens yderste høire Fløi under General McCook og indtog Stilling som Avantdivision. Omtrent Klokken 1 om Eftermiddagen fandt man Fienden i Stilling i Nærheden af Nolinsville, opstillet i Slaglinie. Et Batteri aabnede Ilden paa den fremrykkende Division, hvilket gjorde adskillig Ødelæggelse, men det blev snart bragt til Taushed af Carlin's Brigade, som svingede op og angreb det i Flanken, hvorved Fienden blev nødt til at spænde Hestene for Kanonerne og trække sig tilbage.

I Fronten af Carlin's Division, omtrent en Mil borte, var der et dybt Skar eller Pas i Bjerget, kjendt under Navnet Knob Gap, gjennem hvilket Nolinsville- Triunechausseen fører. Her havde Rebellerne opstillet otte Stykker Artilleri tæt ved de steile Klippevægge. Oberst Carlin udstedte en Ordre, hvori det blev befalet, at Batteriet maatte tages under enhver Betingelse. Dette saa ud næsten som et haabløst Foretagende, men Oberst Carlin vendte sig ganske rolig til Oberstløitnant McKee af femtende Wisconsin og befalede ham at tage Kommandoen over Tiraljørerne og rykke hurtig frem. McKee vidste godt, hvilken Fare han løb ved at paa-

tage sig dette Arbeide, men efterkom alligevel Ordren og tog et Kompani fra hvert Regiment i Carlins Brigade, opstillede dem og rykkede rask frem mod Skaret efterfulgt af Brigaden. Rebelbatteriets otte Stykker aabnede sine Svælg og fyrede med en forfærdelig Hurtighed. Den lille Flok rykkede imidlertid stadig fremad under deres uimodstaaelige Fører i en forfærdelig Kugleregn gjennem Maismarker og Skovkrat, op og ned ad Bakke, næsten lige til Kanonernes Munding. Tiraljørerne var nu nær nok og aabnede sin Ild; Rebellerne svarede med Kardætscher, men Brigaden kom snart op i Rækkerne, aabnede Ilden langs hele Linien og med et Seierskrig stormede den mod Batteriet. Oberst Heg var foran paa sin Hest og det femtende Regiment fulgte ham med dragen Bajonet og fordrev Fienden, som spændte sine Kanoner for, forlod Valpladsen og efterlod en Kanon. Oberst Heg red fremdeles stadig foran og i Forening med Oberstløitnant McKee tog han Kanonen i Besiddelse som en Trofæ for femtende Wisconsin Regiment.

Efterat have bivuakeret Natten over i Knob Gap, rykkede man den næste Dag to Mile frem og slog Leir, hvor de blev indtil Mandag den 29de, da de atter rykkede mod Murfreesboro, hvor de bivuakerede, men hvor de ingen Ild havde og maatte sove paa sine Vaaben.

Om Morgenen den 30te var Slaglinien formeret og Regimentet rykkede frem. Kompagni E. under Kaptein Ingmundson blev sendt i Forveien som Tiraljører og han rapporterede til Oberstløitnant McKee, nu Chef for Tiraljørkorpset. Omtrent Kl. 12 blev Fienden angrebet af Tiraljørerne. Kl. 2 blev femtende Regiment kommanderet til at indtage Tiraljørernes Stilling, hvilket ogsaa blev gjort og Oberst Heg opdagede nu, at Kaptein Ingmundson var dræbt og en af hans Mænd saaret. Drivende tilbage Fiendens Tiraljører, rykkede Regimentet sagte fremover gjennem et tykt Cedertrat under en voldsom Kugleregn, inden Oberst Heg opdagede Fienden, som i et stort Antal laa skjult bag et Gjærde i Nærheden af Mrs. William Smiths Hus. Uagtet den voldsomme

Ild vedblev hans Regiment at rykke frem i en Afstand af Hundrede Yards fra Fiendens Linie, da et andet Batteri aabnede mod hans venstre Fløi og Front en Krydsild af Granater og Kadætscher. Det femtende Regiment, som ikke var istand til at modstaa Fiendens Ild, begyndte at trække sig tilbage, da de saa, at Flanken var saa udsat, og Oberst Heg gav samtidigt Ordre til et langsomt Tilbagetog. Dette blev gjort men de standsede to Gange og saa Fienden Ansigt til Ansigt, idet de samtidig gav ham det glatte Lag, hvorpaa de rykkede omtrent 300 Yards tilbage og tog Stilling bag et Gjærde, som de holdt, indtil Mørket faldt paa, da de samlede op sine Døde og Saarede. Tabet i denne Dags Fægtning (den 30te December) var sex dræbte og fem og tredive saarede.

Kl. 8 om Aftenen fik Regimentet Hjælp af Piketvagten under Oberstløitnant McKee, som trak sig 400 Yards tilbage henimod Arrieregarden, hvor de hvilede paa sine Vaaben under Vagtild.

Tidlig den næste Morgen var Regimentet i Slaglinie fuldstændig forsynet med Ammunition. Man hørte en skarp Ild tilhøire og det sig viste at være Rebellernes Angreb paa Johnson's Division, som indtog den yderste Del af høire Fløi, hvortil Davis' Division stødte op, i hvis Brigade femtende Wisconsin var under Oberst Heg, som holdt den Stilling, han havde indtaget om Natten, indtil Batteriet paa hans høire Fløi trak sig tilbage, da han ogsaa trak sig omtrent 300 Yards tilbage for at hjælpe dette. Batteriet trak sig senere længere tilbage i Nærheden af et Hus, som var benyttet som Union Hospital.

Da Oberst Heg gjerne vilde forene sig med Brigaden, vendte han sit Regiment tilhøire og marscherede i den Retning, hvor han vidste, Brigaden havde sin Stilling og hvor han havde Udsigt til at kunne være behjælpelig med at holde Fienden i Schak. Han tog Stilling i Nærheden af et Gjærde, bag otte og tyvende Illinois, som da holdt Fienden i Klemme. Imidlertid trak Johnson's Tropper sig tilbage for den fremrykkende Fiende. Otte og tyvende Illinois trak sig ogsaa tilbage og femtende Wisconsin aabnede nu Ilden mod Fienden,

som kun var 200 Yards borte og rykkede frem i tæt Kolonne. Heg holdt sin Stilling, indtil han tilhøire fik se en større Troppemasse, hvilket ikke overlod ham andet Valg end enten at trække sig tilbage eller lade sig tage tilfange. Medens Kampen stod paa paa dette Sted, blev Oberstløitnant McKee og adskillige andre dræbt og flere haardt saarede. Oberst Heg havde imidlertid megen Vanskelighed med at befri sin Styrke, da han ingen anden Vei havde at trække sig tilbage paa end over en aaben Mark forfulgt af Fienden, som vedligeholdt en forfærdelig Ild. Han forenede sig med Resterne af Carlin's Brigade i Nærheden af Hospitalet paa den førnævnte Høi, hvorfra den samlede Styrke trak sig tilbage til Murfreesboro Chausseen, hvor Resten af den høire Fløi havde samlet sig mellem Jernbanen og Chausseen. Regimentet tog atter Stilling bag et Gjærde i 400 a 500 Yards Afstand fra Chausseen og aabnede Ilden, men Fiendens overvældende Antal tvang dem til at trække sig endnu længere tilbage. Da de vare komne over Chausseen, bleve Mandskaberne samlede paa Jernbanelinien hvor de forholdt sig Resten af Dagen. Her, hvor Jernbanen passerer gjennem en Høi, samlede Rosecrans sit Infanteri og opstillede et stort Antal Kanoner. Hvis nu de triumferende Rebeller havde styrtet frem og forfulgt de Tropper, som trak sig tilbage, vilde disse Kanoner have aabnet sine Svælg og Infanteriet udbredt sig fra Jernbaneskaret og aabnet en ødelæggende Ild, hvorved Fiendens Rækker vilde have faldet som Græs fra en Slaamaskine.

Denne Styrke forblev i sin Stilling den 1ste og 2den Januar 1863 optaget af smaa Skjærsmydsler med Fiendens Piketvagter. Om Aftenen den 2den rykkede de over Stone River, hvor den venstre Fløi under General Crittenden havde været stationeret og hvorfor den var bleven trunget til at trække sig tilbage og tage Stilling paa et høitliggende Punkt midt imod Fienden, tre Fjerdedeels Mil fra Floden. Her forblev de indtil om Morgenen den 4de under stadige Skjærsmydsler med Fiendens Piketvagter, i et øsende Regnveir uden Varme og Husly og med meget smaa Rationer. I fem Dage

næsten uafbrudt laa Oberst Heg's Regiment i Skjærsmydsel med Fienden, uden at man hos Mandskaberne mærkede Spor af Uvillie eller Utilfredshed. I hele denne Tid udviste de norske Soldater et Mod og en Udholdenhed, som ikke noget andet Regiment paa den blodige Slagmark kunde opvise Mage til.

Oberstløitnant McKee var dræbt øieblikkelig ved et Skud i Hovedet og ligesaa Kaptein Ingmundson; Tabet af disse to Officerer vakte megen Sorg. Kapteinerne George Wilson og Mons Grinager samt Løitnant Simonsen blev saaret i Fægtningen den 30te, men blev staaende ved sine Kompanier, som de førte i god Orden ud af Slagmarken. Kaptein Gustavson blev let saaret i Foden.

Efter Slaget ved Stone River slog Regimentet med Resten af Rosecrans' Armee Leir i Nærheden af Murfreesboro, hvor de led forfærdeligt af Mangel paa Varme, ordentlige Klæder, Mad og Telte. Fienden havde nemlig ødelagt Jernbanerne, saa Proviant kun med megen Vanskelighed kunde transporteres. Regimentet forblev i Leiren søndenfor Murfreesboro til den 23de Juni paa to Uger nær i Februar Maaned, da Divisionen blev sendt til Franklin.

Imidlertid blev Regimentet overført til tredie Brigade, hvorover General Rosecrans havde givet Oberst Heg stadig Kommando. Adjutant Henry Hauff blev udnævnt til Assistant Generaladjutant, Kaptein Albert Skofstad til Inspektor og Løitnan O. H. Dahl til typografisk Ingenior.

Efter Oberstløitnant McKee's Død blev der en ledig Plads, og denne blev indtaget af Major Ole C. Johnson (Shipnes) og Kaptein George Wilson blev udnævnt til Major. Da Oberst Heg imidlertid havde faaet Kommandoen over Brigaden, blev Kommandoen over Regimentet overladt Oberstløitnant Johnson.

Det femtende Regiment i Forbindelse med Oberst Heg's Brigade ledsagede General Rosecrans og hans Troppers Bevægelser mod General Bragg ved Tullahoma og forlod Naboskabet af Mufreesboro den 24de, da Heg's Brigade skulde

være Arrieregarde for tyvende Korps under General McCook.

Paa denne Marsch hændte Intet af synderlig Interesse for femtende Regiment. Efterat have drevet Bragg ud af Tennessee, slog General Davis' Division Leir ved Winchester, Tenn., den 3die Juli. Den 17de August begyndte Marschen igjen og Divisionen gik over Cumberland-Bjergene til Stevenson, Ala., hvor de forblev indtil den 28de, da den dannede Avantgarden af Rosecrans' Armee i Chickamauga-Felttoget. Ved at gjøre en stor Omvei kom Brigaden til Tennessee River i Nærheden af Capertons Ferry tæt ved Bridgeport, hvor der blev slaaet en Pontonbro af det femtende Wisconsin Regiment, som ogsaa var det første Regiment, som satte Foden paa Fiendens Grund sondenfor Tennessee River. Med Resten af Mc Cook's Korps rykkede General Davis's Division op gjennem Well's Valley til Winston's Gap, hvorfra den blev kaldt tilbage, da General Rosecrans concentrerede sine Tropper, førend han begyndte Slaget ved Chickamauga.

General McCook's Styrke forenede sig med General Thomas' den 18de September, Natten før det store Slag ved Chickamauga.

Om Morgenen den 19de September blev General Davis' Division beordret til at marschere ud i Dagbrækningen, men Klokken blev 8, før den satte sig i Bevægelse. Kampen begyndte paa den yderste venstre Fløi omtrent Kl. 11 og Kanonaden tiltog, alt eftersom Dagen skred frem. Omtrent ved Middagstid passerede Divisionen General Rosecrans' Hovedkvater, som var i Enken Glenne's Hus, og blev strax efter kommanderet fremad i Hurtigmarsch og anbragt i Slaglinien for at udfylde et Hul, som var fremstaaet der og hvoraf Rebellerne søgte at drage al mulig Nytte ved at kaste ind en større Troppemasse og saaledes dele Armeen i to. Heg's Brigade formerede sig paa to Geledder, med fem og tredivte Illinois paa venstre Fløi, ottende Kansas i Centrum og femtende Wisconsin paa høire Fløi. Fem og tyvende Illinois stod i et andet Geled som Reserve. Ved at rykke frem paa denne Maade blev Fiendens Tiraljører drevne tilbage, men Heg's Brigade mød-

tog ogsaa en voldsom Ild fra hans Hovedlinie. Ikke desto mindre vedblev Brigaden at rykke frem, indtil ottende Kansas begyndte at vakle og faldt tilbage. Da nu Brigaden ikke fik nogen Understøttelse paa høire Fløi og Regimentet paa venstre Fløi ogsaa svigtede, blev det femtende Wisconsin ogsaa nødt til at falde af, men trak sig fægtende tilbage, idet de tog med sig de fleste af de saarede. Under dette Tilbagetog var det at Kaptein Johnson af Kompani A blev dræbt. Men da Brigaden havde faaet Hjælp erobrede den strax det tabte Terræn tilbage. Oberst Heg var i høieste Grad virksom og kjæmpede med den største Tapperhed for ved sit og sine Soldaters personlige Mod at bøde paa deres numeriske Underlegenhed. Men Styrken paa denne Del af Slagmarken blev alligevel nødt til at give efter for det overlegne Antal hos Fienden og trak sig tilbage paa en aaben Mark. Det femtende Regiment blev stationeret som Reserve nogle faa Øieblikke, da Frontlinien var drevet tilbage. Regimentet havde lagt sig ned, da det fem og tredivte Illinois passerede over dem og havde til Hensigt at danne Regimentets Arrieregarde, hvilket det dog ikke kom til at gjøre, da det passerede gjennem en Kolonne Forstærkninger, som netop kom frem. Disse Forstærkninger, som formodede, at fem og tredivte var det sidste Union Regiment i Fronten, tog det femtende Wisconsin Regiment for et Rebelregiment og aabnede sin Ild mod det, medens Fienden afsyrede sine Salver fra den modsatte Kant. Da Regimentet saaledes var kommen under en dobbelt Ild baade fra Ven og Fiende, blev det nødt til at bryde op og enhver Mand sørge for sig selv. Regimentet var den Dag ikke mere sammen som en organiseret Trop, men de enkelte Soldater sluttede sig midlertidig til de Afdelinger de mødte og holdt sig med dem indtil Natten indtraadte. Man rykkede imidlertid frem en Gang til, og beholdt Pladsen indtil Solen gik ned, da Oberstløitnant Johnson red ud for at samle sine splittede Tropper. Nu var det at Oberst Heg fik et Skud i Maven, hvilket næste Dag viste sig at være dødeligt. Kaptein Johnson af Kompani A samt Kaptein Hauff af Kompani E vare faldne; Major Wilson og

Kaptein Gasman blev haardt saarede, Kaptein Hansen af Kompani G dødelig saaret og ligeledes Sekundløitnant C. S. Tandberg af Kompani D.

Resterne af femtende Regiment blev vækket den næste Morgen Kl. 3 og stillet paa Linie i Nærheden af Chattanoogaveien tilhøire og noget bag den øvrige Armee. Omtrent Kl. 10 begyndte Tiraljørerne Fægtningen paa venstre Fløi og snart var Kampens Hede paa sit Høieste paa den Del af Slagmarken. Sheridan's og Davis' Divisioner bestod af Anden Brigade under Oberst Carlin, Tredie (før Heg's) nu under Oberst Martin og af ottende Kansas. Carlin's Brigade indtog Frontlinien, idet hans venstre Fløi forenede sig med General Wood's Høire, medens tredie Brigade dannede Arrieregarden som et Slags Hjælpekorps. General Wood's Division fik ved en ganske besynderlig Ordre imidlertid Befaling til at trække sig tilbage og herved blev Sheridan's og Davis' Divisioner angrebne i Flanken og nedsablet. Oberst Martin's Brigade fik nu Ordre til at udfylde det tomme Hul med 600 af sine Kjæmper. Denne Brigade havde neppe Tid til at komme paa Linie forend den blev angrebet af Rebellerne. Men femtende Regiment, som var beskyttet af en elendig Barrikade af Tømmer- og Gjærdestikke, gav dem en varm Modtagelse og drev dem tilbage med stort Mandetab. Et andet Angreb blev ligesaa tappert afslaaet, hvorefter høire og venstre Flanke strax gjorde helt om, da Sheridan's Division endnu ikke var naaet op til Carlin's høire Fløi og der existerede saaledes fremdeles et stort Hul i Stillingen paa Grund af General Wood's Afmarsch. I Haab om at Forstærkninger vilde komme holdt Regimentet ud til det sidste, men da det var aldeles omringet, stod der Intet andet tilbage end at opgive sin Stilling, hvorved mange faldt som Fanger i Rebellernes Hænder og deriblandt Oberstløitnant Johnson.

Man forsøgte at samle de adspredte Soldater i Nærheden af Chattanoogaveien, men det viste sig at være umuligt og Tilbagetoget blev fortsat en Mil søndenfor Veien, hvor de fik en god Stilling og her blev de opsamlet fra Divisionen og fra

de andre Regimenter, som vare skilte fra Hovedstyrken. Hele Styrken blev nu forenet og de holdt sin Stilling til Kl. 5 om Eftermiddagen da den blev beordret til at trække sig fire a fem Mile tilbage og slaa Leir. Her blev de øvrige Rester af Regimentet opsamlede.

Da alle Stabsofficerer vare gjorte udygtige, overtog Kaptein Mons Grinager Kommandoen over Regimentet. Strax efter Frokost den 21de forenede Kompanierne G og I, som siden den 11te Juni 1862 havde været stationerede paa Øen No. 10, sig med Regimentet. Det udgjorde ialt otti Mand—mere end alle de andre Kompanier tilsammen. De elendige Brystværn, som man havde kastet op, blev opredne, men Fienden foretog ikke noget Angreb, hvorfor Brigaden Kl. 10 om Aftenen blev beordret til at rykke frem til Chattanaoga, hvorhen de kom ved Daggry og begyndte at kaste op Brystværn. Her led Regimentet i Forening med den hele Armee en forfærdelig Mangel paa Brænde, Mad og Klæder, da der kun var en eneste Kommunikationslinie over Cumberland-Bjergene til Stevenson, 180 Mile lang, og denne blev stadig angrebet af Rebellernes Kavalleri. Kaptein Gordon af Kompani G sluttede sig til Regimentet den 28de September og da han var den ældste Kaptein overtog han Kommandoen.

Den 11te Oktober var Cumberlandarmeen reorganiseret og femtende Wisconsin Regiment blev henlagt til første Brigade under Brigadegeneral Willich og tredie Division under Generalmajor Wood af fjerde Armeekorps til Generalmajor O. O. Howard. Ligefra Slaget ved Chickamauga og op til dette Øieblik havde Regimentet stadigen holdt til i Løbegravene og lidt forfærdeligt, men nu blev de kommanderet i Leir og fik det bedre. Omtrent Hundrede Mand af Regimentet blev beordrede som Vagt for et Provianttræn til Stevenson og Resten blev den 17de Oktober sendt ud paa Arbeide paa Nordsiden af Floden for at bygge Pontoner etc. Hele Regimentet samledes igjen med Brigaden den 7de November. Det blev nu sat paa Vagt i Fort Wood indtil den 23de November, da den samlede Armee rykkede ud af sine Forskandsninger, for at angribe Re-

bellerne ved Mission Ridge. Den 24de drev General Hooker dem fra Lookout Mountain og Cumberlandarmeen drev dem fra sin Stilling tilbage til deres Forskandsninger i Nærheden af Mission Ridge. Det femtende Wisconsin og to og tredivte Indiana gjorde Tiraljortjeneste den Dag og bemægtigede sig først Orchard Knob. Paa et givet Signal fra Fort Wood den 25de rykkede hele Linien ud, drev Fienden fra sine Forskandsninger ved Foden af Mission Ridge og under Hurraraab og Skrig stormede opad denne, fordrev Fienden derfra, bemægtigede sig alt hans Artilleri og gjorde en Mængde Fanger. Uagtet al udvist Tapperhed slap det femtende Wisconsin Regiment godt fra denne Affære, da det blot havde fer saarede og ingen døde. Paa denne Dag kom Major George Wilson helbredet tilbage og overtog Kommandoen over Regimentet.

Istedetfor at faa en liden Stund til at hvile sig paa, som de havde Ret til at fordre efter saa udmattende og anstrængende Strabadser, som de havde været udsat for, blev femtende Regiment beordret til i Forening med Brigaden at marschere den 28de til Knoxville i det østlige Tennessee, som var beleiret af General Longstreet. Denne Expedition var under Kommando af General Sherman. Efter en anstrængende Marsch paa 110 Mile, med knappe Rantsoner og hvor Mandskaberne led forfærdeligt af Mangel paa Sko og Klæder, naaede de Knoxville den 7de December. Den Tjeneste, som femtende Regiment havde at udføre i det østlige Tennessee, var overmaade anstrængende, men af liden historisk Betydning eller Interesse for den almindelige Læser. Det var en stadig Marsch over ujævne Veie fra Sted til Sted, hvor de kun opholdt sig længe nok til at Mandskaberne kunde gjøre sig Haab om at erholde Tilladelse til at opslaa sine Telte og nyde en liden Hvile, som de saa haardt tiltrængte, da Ordren atter lød paa at marschere til et andet Sted, hvor den samme Scene blev gjentaget. Mandskaberne blev herved saa mismodige og nedstemte, at blot syv af det hele Regiment tilslut lod sig gjenhverve som Veteraner, omend en Gang alle paa fem nær

havde samtykket i at gjøre det. Det ser ud som, at dette Regiment i denne Campagne var udsat for større Strabadser end nødvendigt var.

Ingen Kamp med Fienden af nogen større Betydning fandt Sted i det østlige Tennessee, med Undtagelse af en med Wheelers Kavalleri ved Charleston, hvori et Detachement Rekonvalescenter af femtende Regiment deltog og hvori Fienden havde 10 Døde og 167 Saarede og Fanger. Efterat have tilbragt Vinteren med Vagttjeneste paa forskjellige Steder og efter kun at have opholdt sig nogle faa Dage paa hver enkelt Sted, kom de tilsidst til Strawberry Plains den 9de Marts, hvor de maatte gjøre Vagttjeneste paa Jernbanen, Piketjeneste og Befæstningsarbeide, indtil den 7de April, da de fik Ordre til at forene sig med Cumberlandarmeen. For at naa denne havde de at marschere 108 Mil og den 16de slog de Leir ved McDonalds Station paa East Tennessee og Georgia Jernbanen, mellem Chattanooga og Cleveland.

Den 3die Mai 1864 rykkede Regimentet under Major George Wilsons Kommando i Forening med Brigaden fra McDonalds Station, Tenn., til Tunnel Hill i Nærheden af Dalton, og saaledes var den berømte Atlanta Campagne begyndt for femtende Wisconsin Regiments Vedkommende; den 7de Mai ankom det til og tog Stilling ved Foden af Rocky Face Ridge. Den 8de rykkede fire Kompanier af femtende ud som Tiraljører under en hæftig Ild fra Fienden, som havde en fast Stilling paa Kanten af Fjeldet. Efter en haard Fægtning bemægtigede venstre Fløi sig denne Kant, hvorefter Regimentet besteg Toppen og holdt den, indtil det fik Understøttelse ifølge Ordre fra General Newton. Fienden beholdt ikke destomindre sin Del af the Ridge ligeoverfor Regimentets høire Fløi, thi det var umulig paa Grund af Stedets Beskaffenhed gjennem et Angreb at sætte sig i Besiddelse af dette Punkt. Regimentet forblev paa den nordlige Skraaning indtil den 11te om Eftermiddagen og vedligeholdt en stadig Tiraljørild mod Fienden, da det sammen med Brigaden rykkede mod Venstre for at standse en rapporteret Bevægelse fra Fiendens Side.

Om Natten den 12te forlod Fienden sin Stilling og marscherede gjennem Dalton sydover til Resaca. Han blev øieblikkelig forfulgt og om Eftermiddagen den 13de forenede Brigaden sig med Armeen i Fronten af Resaca. Kl. 4 om Eftermiddagen indtog Regimentet en Stilling, hvor det var udsat for en voldsom Ild fra Artilleriet, men det var tildels dækket ved den yderste Linie af Forskandsningsværker, som Fienden havde opkastet og som var taget af tre og tyvende Korps. Her havde de en heftig Kamp at udstaa og da deres Ammunition var udtømt, maatte de i Nattens Løb faa ny Forsyning. Næste Morgen rykkede de frem i Frontlinie under særlig Beskyttelse af Barrikader og det lykkedes dem at bringe et Batteri i Fronten af dem til Taushed. Et fortvivlet Angreb af Fienden senere paa Eftermiddagen blev med Held afslaaet og han maatte trække sig tilbage med stort Tab. Den næste Morgen var Rebellerne forsvundne og deres Forskandsninger bleve tagne i Besiddelse af Tiraljører fra femtende Regiment.

Under en forenet Forfølgelse marscherede Regimentet sammen med Brigaden gjennem Adairsville og Kingston til Omegnen af Cassville. Her besluttede General Sherman at omgaa Fiendens Stilling ved New Hope Church i Nærheden af Allatoonapasset, da man ansaa det umuligt at tage den. Rationer for tyve Dage blev lagt paa Vognene og Armeen rykkede mod Dallas.

Den 25de gik fjerde Korps over Pumpkin Vine Creek i Nærheden af Dallas og den 26de tog det fast Stilling og anlagde Skandsegrave 250 Yards fra Fiendens Befæstningsværker, medens Tiraljørerne forsøgte at drive Fienden ud af sin Stilling. Den 27de blev Divisionen sendt omtrent fire Mile i østlig Retning i den Hensigt at udspeide Fienden og ankom til et Sted hvor man antog at Rebellernes høire Flanke stod. Omtrent Kl. 4 om Eftermiddagen gjorde Hansons Brigade et Angreb, men blev slaaet tibage. Det første Geled af Willichs Brigade blev sendt afsted med andet Geled lige i Hælene paa sig. Det femtende Wisconsin gik over en Ravine, som blev bestrøget af

Fiendens Artilleri. Stormende med et Skrig over anden Brigade var Regimentet saa nær Fiendens Fæstningsværker, at enkelte faldt kun ti Fod fra dem. Men da det var umuligt at bringe Fienden i Uorden, lagde femtende Regiment sig ned femten Yards fra Fæstningsværkerne og vedligeholdt en stadig Geværild. Det beholdt sin Stilling indtil Kl. 9 om Aftenen, da de fik Ordre til at trække sig tilbage. Da de forsøgte at tage sine Saarede med sig, blev de angrebne af Fienden, som tog adskillige tilfange, hvoraf de fleste dog vare saarede. Regimentet marscherede omtrent 300 Yards tilhøire op paa en Aasryg omtrent 200 Yards fra Fiendens Fæstningsværker, hvor de forskandsede sig. Denne Stilling holdt de under en stadig Tiraljørild mod Fienden, indtil denne opgav sin Stilling Natten til den 5te Juni.

Regimentet indtog atter sin Stilling i Nærheden af New Hope Church, hvorfra de den 6te Juni rykkede over til en anden Stilling ligeoverfor Pine Mountain blot i 300 Yards Afstand fra Fiendens Forskandsninger; her forblev de indtil den 14de, da de rykkede 200 Yards tilvenstre midt imod Fienden.

Den 15de var Rebellerne forsvundne. Fra denne Dag lige indtil den 3die Juli var baade Regimentet og Brigaden stadigt optagne med at rykke fremover, vedligeholde Tiraljørfægtninger og fordrive Fienden fra den ene Forskandningslinie til den anden til Pine Mountain, Lost Mountain og Kenesaw, og det hele Tab som de havde lige op til den 3die Juli var blot fire dræbte.

Den 3die Juli rømmede Fienden Kenesaw Mountain og Regimentet fulgte det fjerde Korps i dets Bevægelser henimod Chattahoochie River, hvor det tog Stilling paa Armeens yderste venstre Fløi. Den 12te gik Korpset over Floden paa en Pontonbro og den næste Dag marscherede Divisionen langs Floden til Pace's Ferry og fordrev Fienden fra dette Sted, saaledes at det fjortende Korps fik Anledning til at sætte over. Den 18de Juli marscherede Brigaden gjennem Buckhorn henimod Atlanta, og den 19de fandt man Fienden stærkt forskandset paa den sydlige Bred af Peach Tree Creek; men paa

dette Sted kom ikke femtende Wisconsin i nogen Fægtning. Den 21de marscherede Divisionen i sydlig Retning og passerede gjennem den første Linie af Fiendens Forskandsninger, hvorfra man kunde se, at han havde taget Stilling i en Mils Afstand. Regimentet tog Stilling 200 Yards fra Fiendens Værker og begyndte at forskandse sig selv. Den 22de opdagede de, at Fienden havde opgivet sin Stilling, hvorfor de rykkede videre frem ind i anden Linie af hans Værker. Her troede de at kunne komme ind i Byen uden at møde nogen anden Modstand, men de opdagede snart, at Fienden havde forskandset sig bag svære Værker og Brystværn. Det femtende blev beordret til at tage Stilling inden Geværskuds Afstand fra Byen, hvor de forskandsede sig og begyndte strax en Tiraljørfægtning mod Fienden, som varede til den 25de August, da de fulgte det fjerde Korps' Bevægelser mod Hare for at afskjære Fiendens Forbindelse med det sydlige og vestlige Atlanta. De ankom til Janesboro den 31te August, og deltog i en liden Træfning den 1ste September, hvorefter de sluttede sig til Forfølgelsen af Fienden til Lovejoy's Station. Ved denne Leilighed havde Regimentet kun en saaret. De marscherede nu tilbage til Atlanta og den 9de September slog de Leir fire og en halv Mil sondenfor Byen. Her var de hovedsagelig beskjæftigede med Feltvagttjeneste og Furagering, etc., indtil den 30te September, da Regimentet marscherede til Chattanooga. Her var de stadig i Forpostfægtninger indtil den 18de Oktober, da de blev beordrede til at bevogte Jernbanebroerne mellem Chattanooga og Whitesides, med Hovedkvater paa sidstnævnte Sted, og her forbleve de, indtil de blev afmonstrede af Tjenesten.

Det lykkedes Oberstløitnant Johnson at flygte fra Rebellernes Fangenskab og slutte sig til Regimentet den 24de Juli 1864, da han atter overtog Kommandoen. Saalænge Felttoget i Atlanta varede, var Regimentet kommanderet af Major George Wilson.

Der var ikke mere end to Maaneders Mellemrum mellem Afmonstringen af de første og sidste Kompanier. Kompani-

erne A, B og E bleve afmønstrede den 1ste December 1864, Kompani C den 1ste Januar 1865, G og F 14de Januar, I og K 11te Februar, D og H 13de Februar 1865. Oberstløitnant Johnson afmønstrede med det sidste Kompani. Eftersom de forskjellige Kompanier bleve afmønstrede, vendte de tilbage til Wisconsin, hvor de bleve afbetalt og senere opløste.

Dette er den korte Beretning om et af de tappreste, dygtigste og mest udholdende Regimenter, som Wisconsin sendte ud i Krigen.

Nogle Træk af Fangelivet.

Haard og tung var den Skjæbne, som rammede saa mange af vore Landsmænd, der ofrede sit Liv og Blod til Forsvar for sit nye Fædreland, idet de enten maatte bøde med sit Liv paa Valpladsen eller først blev befriede for sine Lidelser, da Døden indfandt sig ved deres smertefulde Sygeleie, men en endnu tungere Skjæbne rammede dem, som i længere Tid maatte forsmæde i Fangenskab hos Rebellerne. I disse Fængsler har Tusinder af Hjerter hørt op at slaa og Menneskeheden fyldes med Rædsel blot ved at høre Navne, som Andersonville, Libby, Florence, Danville, etc. nævne. Ikke blot paa denne Side af Atlanterhavet men ogsaa paa den anden, hvor der saagodtsom blandt alle Nationer var dem, som havde Slægtninge eller Venner, der deltog i Krigen, forfærdes man ved at høre, hvad Fangerne led, men Alle undre sig over, at saadant kunde ske i et kristent Land eller hvor ialfald Befolkningen gjorde Paastand paa at bekjende sig til en eller anden kristen Religion.

Den største Del af Fangerne døde i Fængslerne og paa deres Grave blev der som oftest kun sat Ordet: "Ukjendt." Hvad ligger der ikke i dette enkelte Ord? Deres Navne, deres Historie, etc., Alt er ukjendt.

her at give en fuldstændig Skildring af hvad disse Mennesker havde at gjennemgaa vilde blive for vidtløftigt, hvorfor jeg blot skal indskrænke mig til at meddele nogle enkelte Uddrag af forskjellige Fangers Oplevelser og da væsentlig Livet i Andersonville, Ga., hvorhen de fleste Skandinaver bleve sendte.

De Fangerne anviste Sovesteder vare saa fulde af Utøi og Uterligheder, at de ikke engang vilde benyttes af det urenligste Dyr. Den første Morgen efter vore Fangers Ankomst blev der udleveret tyve Pund Flæsk og en Bushel Mel, som skulde fordeles mellem 90 Mand. Brænde fandtes ikke til at koge med; alt maatte spises raat i Forening med urent Vand. Ti Tusinde Mand fandtes allerede i Forveien og dette Antal blev forøget med to Tusinde nyankomne. At skaffe alle disse et Sted at hvile paa var umuligt, hvorfor mange søgte at skaffe sig et Leie ved at grave et Hul i Jorden. Kom der saa Regn, blev disse Huller snart fulde og man kan indse, hvad Indflydelse dette maatte have paa de allerede for udmattede Fangers Sundhed. Alle Slags Sygdomme paafulgte og henvendte man sig til en Læge, fik man til Svar, at et saadant Hul var bedre end en Grav. Den væsenligste Føde var en Pot Mel daglig, hvortil de selv maatte skaffe Vand og den deraf lavede Spise kaldte de med det betegnende Navn "Hønsemad." En Theske Salt blev uddelt hveranden Dag. I Begyndelsen fik de ogsaa lidt Flæsk, men Udleveringen heraf ophørte lidt efter lidt af sig selv. Istedetfor Mel fik de undertiden Bønner, men man kunde være sikker paa, at i enhver Bønne var en Orm. Hungerens Kraler begyndte naturligvis snart at indfinde sig og for at forskaffe sig noget at spise, solgte de til sine Fangevogtere saa godt som Alt, hvad de havde bragt med sig i Fængslet, men til saa uhørt lave Priser, at hvad de kunde faa af Spise for de saaledes erholdte Penge var for Intet at regne. Af og til kunde Fangerne komme over lidt raa Ved eller Trærødder, hvorved de kunde faa opvarmet sin Mad, men som oftest blev den nydt raa og Hungeren gav dem heller ikke Taalmodighed til at vente, indtil den var kogt.

Om sanitære Forholdsregler var der som oven nævnt ikke

Tale, saa at Sygdom og Død var Fangernes uadskillelige Følgesvende. Tusinder af Fanger vare i den Grad angrebne af Skjørbug paa Grund af Mangel paa vegetabilsk elleranden nærende Føde, at de enkelte Lemmer faldt fra deres Legemer. Ucor i Millionvis satte sig i de Ulykkeliges Saar og deres eneste Trøst var, at Døden vilde befri dem for deres Pine. Som oftest mistede de Forstanden, forend Døden kom. Ord kan umulig udtrykke, hvad de ulykkelige Fanger i Andersonville led af Hunger, Torst og Sygdomme; i en Uge skal der have været over femten Hundrede Dødsfald. Paa Grund af den store Mængde tabte Døden sin Hellighed og det var en Umulighed at vise den Afdøde nogen Hædersbevisning eller lindre ham hans sidste Øieblikke.

Mærkværdigt nok er det, at der dog var saa mange, som overlevede denne grusomme Behandling. Rigtignok forlod de Fængslet som fuldstændige Skeletter og den største Del vandt aldrig sin Helbred tilbage, men det var dog bedre for dem at lide Sygdommens Byrder i Frihed end der, hvor den menskelige Fantasi formelig maatte studere for at udfinde Methoder, hvorpaa Medmennesker kunde pines. For alle disciplinære Forseelser i Fængslet var den haarde Straffe, som oftest Dødsstraf, og da der aldrig blev anstillet nogen Undersøgelse, blev denne Straf udøvet med den største Vilkaarlighed. Om nogen af vore Landsmænd ere omkomne paa en saadan barbarisk og uretfærdig Maade vides ikke med Vished, men Sandsynligheden taler for samme, thi Antallet af de Savnede overskrider i høi Grad Tallet af dem, som efter Listerne ved Døden ere afgaaede. Vi kan kun glæde os over, at deres Lidelser er forbi, og at de som ere døde, ere døde under Bevidstheden om at have opfyldt sin Pligt.

Tilsidst slog Forløsningens Time for de Overlevende, idet efter Krigens Slutning Fangerne bleve gjensidig udvexlede, men mange have baaret og mange bære fremdeles Mindet om den grusomme Behandling de led; men deres bedste Trøst er den, at de led for en hellig og retfærdig Sag.

Faldne og døde af sine Saar.

Oberst Heg, Hans C., Chickamauga, 20de Sep 1863.
Kapt. Hansen, Hans, Komp. C, saaret ved Chickamauga, døde 13 Okt. '63 i Atlanta.
Kapt. Hauff, Henry, Komp. E, Chickamauga 20 Sept. '63.
Kapt. Johnson, John M., Komp. A, Chickamauga, 20 Sept. '63.
Kapt. Ingmundsen, J., Komp. E, Stone River, 30 Dec. '62.
Secondl. Thompson, Oliver, Komp. A, Chickamauga, 20 Sep. '63.

Sergeanter.

Back, Ole, Komp. A, saaret ved Stone River og død 16 Januar '64.
Lenvig, Ole, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Olson, K. R., Komp. K, Stone River, 30 Dec. '62.
Stenson, N., Komp. I, Chattanooga, 7 Juli '64.
Syvertsen, Brown, Komp. B, Chattanooga 7 Juli '64.

Korporaler.

Damnæs, O. M., Komp. K, Chickamauga, 20 Sept. '63.
Fokse, A. L., Komp. H, Stone River, 30 Dec. '62.
Haarstad, B. O., Komp. I, Resaca, 15 Juni '64.
Johnson, A., Komp. E, Stone River, 30 Dec. '62.
Løkke, Gudbrand, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Mikkelsen, T., Komp. F, Kenesaw, 27 Mai '64.
Thompson, Andrew, Kom F, Kenesaw, 27 Mai '64.

Menige.

Anderson, J., Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Anderson, Lorenz, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Aspenson, A., Komp. B, Resaca, 15 Mai '64
Bjørnson, K., " H, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Bonum John, Komp. G, Allatoona, 27 Mai '64.
Brandstad, Ole E., Komp. A, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Brown, James P., Komp. C, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Christensen, H., Komp. C, Rocky Face Ridge, 11 Mai '64.
Ellingson, H., Komp. A, Stone River, 30 Dec. '62.
Erickson, Chr., Komp. G, saaret ved Allatoona, død i Atlanta, 12 Juli '64.
Erickson, Ole, 1, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Erickson, Ole, 2, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Flack, John, Komp. F, Stone River, 30 Dec. '62.
Finkelsen, Knud, Komp. C, Stone River, 30 Dec. '62.
Gulbrandson, H., Komp. H, Stone River, 30 Dec. '62.
Gunstensen O, Komp. F, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Hanson, G. E., Komp. C, Stone River, 30 Dec. '62.
Halvorsen, H., Komp. D, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Iverson, Knud, Komp. F, Stone River, 30 Dec. '62.
Johnson, Georg, Komp. O, Resaca, 14 Mai '64.
Johnson, John, Komp. A, Chattanooga, 7 Juli, '64.
Johnson, John, Komp. B, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Johnson, John, Komp. K, Allatoona, 27 Mai '64.
Johnson, Søren, Komp. I, Resaca, 14 Mai, '64.
Knudson, Ole, Komp. B, Allatoona, 27 Mai, '64.
Knutson, Osten, Komp. B, Allatoona, 27 Mai '64.
Knudson, Ole R., Komp. F, Stone River, 30 Dec. '62.
Larson, E., Komp. G, Allatoona, 27 Mai '64
Larson, K., Komp. H, Stone River, 30 Dec. '62.
Larson, O., Komp. A, Stone River, 30 Dec. '62.
Lee, Kristoffer H., Komp. E, Stone River, 30 Dec. '62.
Lee, Ole A., Komp. D, Stone River, 30 Dec. '62.
Lenvig, Hans, Komp. E, Rocky Face Ridge 11 Mai '64.
Mortenson, J., Komp. K, Stone River, 30 Dec. '62.

Mathiason, Math., Komp. C, Stone River, 30 Dec. '62.
Milesten, Ole H., Komp. E, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Nelson, Lewis, Komp. B, Kenesaw, 28 Juni '64.
Nilson, Nils, Komp., E, Stone River, 30 Dec. '62.
Olson, E. P., Komp. H., Allatoona, 27 Mai '64.
Olson, Gunder, Komp. B, Chickamauga, 20 Sep. '62.
Olson, Iver, Komp. I, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Olson K., Komp. I, Stone River, 30 Dec. '62.
Olson, Lars Joh., Komp. B, Stone River, 30 Dec. '63.
Olson, Ole, Komp. H, Chattanooga, 7 Juli '64.
Olson, Peter, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Osmundson, Bernt C, Komp. C, Stone River, Dec. 30 '62.
Peterson, Knud, Komp. A, Stone River, 30 Dec. '62.
Rosium, Mads, Komp. E, Allatoona, 27 Mai '64.
Senviz, H., Komp. K, Rocky Face Ridge, 10 Mai '64.
Simonsen, John, Komp. C, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Syvertson, Jakob, Komp. A, Dallas, 27 Mai '64.
Thompson, Chr., Komp. E, Chickamauga, 20 Sep. '63.
Thompson, Ole, Komp. G, Rocky Face Ridge, 10 Mai '64.
Torgerson, Torger, Komp. F, Stone River, 30 Dec. '62.

Døde af Sygdom eller i Fængsel.

Sergeanter.

Branstad, Geo. O., Komp. A, Andersonville, 5 Aug. '64.
Fjeldstad, Martin, Komp. D, Bowling Green, 18 Nov. '62.
Georgeson, Georg, Komp. A., Chattanooga, Okt. '64.
Gunderson, H., Komp. I, Andersonville, 11 Okt. '64.
Hofflund, H., Komp. K, Andersonville, 4 Juni '64.
Johnson, O. B., Komp. D, Andersonville, 20 Okt. '64.
Oberg, John, Komp. F, St. Louis, 2 Aug. '63.
Thompson, A. J., Komp. H, Den No. 10, 22 Mai '62.
Torgerson, T., Komp. G, Andersonville, 24 Sep. '64.

Korporaler.

Anderson, Simon, Komp. E, Richmond, 21 Aug. '64.
Berg, Lars N., Komp. G, Den No. 10, 3 Okt. '62.
Erikson, Ole, Komp. F, Nashville, 14 Feb. '64.
Ferguson, Fergus, Komp. D, Bowling Green, 1 Jan. '63.
Hough, J. B., Komp. K, Andersonville, 15 Nov. '64.
Hoveland, John S., Komp. D, St. Louis, 17 Marts '63.
Huttman Charles, Komp. F, Chickamauga 23 Sep. '63.
Jakobson, Andr. L., Komp. D, Chattanooga, 15 Nov. '64.
Jakobson Ole, Komp. D, Andersonville, 15 Juni '64.
Johnson, Knud, Komp. A, Louisville, 9 Nov. '62.
Knudson, Erik, Komp. F, Cincinnati, 2 Aug. '62.
Larsen, Jens, Komp. B, Nashville, 22 Nov. '62.
Mohre, S. A., Komp. I, Andersonville, 20 Juni '64.
Olson, Albert, Komp. F, Knoxville, 17 Marts '64.
Olsen, Charles, Komp. K, Chickamauga, 12 Nov. 63.
Paulsen, Gilbert, Komp. F. Danville, Va., 1ste April, '64.
Peterson, Andrew, Komp. E, Bardstown, Ky., 6 Nov. '62.
Peterson, Axel, Komp. K, Andersonville, 30 Juni '64.
Peterson, C., Komp. I, Andersonville, 20 Aug. '64.
Peterson, Nels, Komp. K, Edgefield Junct., 19 Nov. '62.
Peterson, S., Komp. I, Andersonville, 6 Sept. '64.
Sandal, Sam. C., Komp. G, Chickamauga, 27 Nov. '63.

Sander, Bernt, Komp. K, Jacinto, Miss. 27 Sep. '63.
Tobiasson, Nils M., Komp. D, Richmond, 20 Aug. '64.
Toxen, G., Komp. G, Den No. 10, 3 Okt. '62.

Menig.

Amundson, J., Komp. K, Den No. 10, 6 Mai '62.
Amundson, Simon, Komp. E, Richmond, 20 Sept. 64.
Amundson, Ole, Komp. I., Chattanooga, 22 Juli '64.
Anderson Chr., Komp. G, Den No. 10, 1 Mai '62
Anderson, Ant., Komp. G, Den No. 10, 7 Juni '62.
Anderson, Erick, Komp. G, Louisville, 22 Juni '63.
Anderson, Hans, Komp. G, Den No. 10, 18 Mai '62.
Anderson, Halver, Komp. B, Den No. 10, 25 Mai '62.
Anderson, Peter, Komp. E, Washington, 11 Sept. '64.
Arneson, D., Komp. I, Knoxville, 4 April '64
Aslacksen, H., Komp. K, Nashville, 11 Nov. '62.
Aslacksen, T., Komp. K, Nashville, 2 Juni '62.
Aaneson, S., Komp. K, Camp Denneson, 23 Aug. '62
Bergeson, Wm., Komp. E, Nashville, 19 Nov. '63.
Bertelson Fred., Komp. A, Louisville, 5 Nov. '63.
Birk, Ole O., Komp. B, Andersonville, 11 Juni '64.
Bjernson, N., Komp. I, Andersonville, 14 Okt. '64.
Bohnson, N., Komp. I, Andersonville, 30 Juni '64.
Brends, Olaves, Komp. G, Andersonville, 30 Juni '64.
Christenson, J., Komp. G, Columbus, Ky., 24 Sept. '62.
Christianson, M., Komp. G, Den No. 10, 24 Mai '62.
Christiansen, Ole, Komp. F, Den No. 10, 20 Mai '62
Christiansen, Tobias, Komp. A, Andersonville, 4 Okt. '64.
Christoffersen, Ole, Komp. E, Cincinnati, 6 Sept. '62.
Christoffersen, L. Komp. H, Den No. 10, 9 April '62.
Clauson, Peter, Komp. I, Chickamauga, 23 Nov. '63.
Dahl, Chr. O., Komp. B, Stone River, 2 Juli '63.
Dahl, J. G., Komp. K, Danville, Va., 16 Marts '64.
Dahl, Ole E., Komp. E, Den No. 10, 30 April '62.
Danielson, Daniel, Komp. C, Racine, 15 Okt. '63.
Dolken, K. O., Komp. H, Den No. 10, 7 Mai '62.
Erneson, Ths., Komp. C, Stevenson, Ala., 26 Okt. '63.
Ellefsen, Andr., Komp. B, Andersonville, 30 Juni '64
Enger, Jens, Komp. K, Andersonville, 30 Juni '64.
Erickson, Kristoffer, Komp. B, Andersonville, Aug. 19 '64.
Erickson, Edv., Komp. K, Bowling Green, 1 Dec. '62.
Erickson, Hans, Komp. K, Jackson, Tenn., 26 Sept. '62
Erickson, Peter, Komp. E, Richmond, Va., 1 Dec. '63.
Erickson, S., Komp. D, Andersonville, 30 Aug. 64.
Erickson, Thorbjørn, Komp. E, Edgefield, Junct., 15 Nov. '62.
Fagan, M., Komp. I, Andersonville, 10 Juli '64.
Fristad, John H., Komp. B, Nashville, 25 Nov. '62.
Gjerde, A. P., Komp. H, Andersonville, 1 Jan. '65.
Grundt, Lars, Komp. I, Andersonville, 31 Aug. '65.
Halvorsen, Ole, Komp. F, Andersonville, 16 Juli '64
Halvorsen, P., Komp. E, Bowling Green, 12 Okt. '62.
Halvorsen, Hans, Komp. A, Richmond, 2 Feb. '64.
Halvorsen, H., Komp. B, Cincinnati, 22 Okt. '62.
Halvorsen, Lars, Komp. B, Den No. 10, 25 Mai '62.
Halvorsen, Ole, Komp. F, Andersonville, 21 Juli '64.
Halvorsen, Oliver, Komp. A, Corinth, 9 Sept. '62.
Hanson, Hans, Komp. E, Chickamauga, 21 Dec. '63.
Hanson, Hans, Komp. F, Nashville, 10 Jan. '63.

Hansen, J., Komp. K, Andersonville, 23 Juni '64.
Hansen, Lars, Komp. B, Andersonville, 1 Sept. '64.
Hansen, Thornbjørn, Komp. C, Richmond, 27 Jan. 64.
Helgesen, G., Komp. K, Den No. 10, 30 April '62.
Helgesen, Hans, Komp. K, Nashville, 19 Marts '63
Henderson, O., Komp. F, Andersonville, 6 Sept. '64.
Hover, H., Komp. F, Jackson, Tenn., 27 Sept. '62.
Houness, O. L., Komp. G, Andersonville, 18 Jan. '65
Humlebæk, P., Komp. E, Bowling Green, 12 Okt. '62
Ingebrigtson, Lars, Komp. E, Chickamauga, 21 Dec '63.
Iversen, Charles, Komp. C, Bowling Green, 19 Dec. 62.
Jacksen, J., Komp. I, Andersonville, 12 Sept. '64,
Jakobsen, Ole, Komp. D, Andersonville, 22 Aug. '64.
Jensen, Halver, Komp. E, Nashville, 12 Jan. '63.
Jensen, Ole, Komp. K, Chickamauga, 2 Jan. '64
Jensen, Rasmus, Komp. C, Richmond, 2 Febr. '64.
Johnson, Anfien, Komp. A, Juka, Miss., 21 Aug. '62.
Johnson, Chr, Komp. A, Nashville, 2 Febr. '63.
Johnson, Edw., Komp. E, Nashville, 2 Dec. '62.
Johnson, Guldbrand, Komp. E, Cairo, 3 Okt. '62.
Johnson, Hans, Komp C, Bowling Green, 25 Febr. '63.
Johnson, John, Komp. C, Andersonville, 29 Aug. '64.
Johnson, Joer, Komp. D, Nashville, 2 Dec. '62.
Johnsen, John, Komp. H, Nashville, 23 Dec. '62.
Johnson, Johan H., Komp. B, Den No 10, 7 Mai '62.
Johnson, Knud, Komp. A, Louisville, 6 Novbr. '62.
Johnson, Ole J., Komp. A, Nashville, 13 Dec. '6[illegible].
Johnson, Peter, Komp. D, Corinth, 21 Juli '62.
Johnson, Peter, Komp. E, Bowling Green, 11 Jan. '63.
Johnson, Rasmus, Komp. C, Richmond, 2 Febr. '64.
Jorgensen, G., Komp. F, Den No. 10, 4 Mai '62
Knudsen, C., Komp. K, Andersonville, 22 Juni '64.
Knudsen, E., Komp. H, Den No. 10, 14 Mai '62.
Knudsen, J., Komp. E, Andersonville, 20 Juli '64.
Knudsen, K., Komp. H, Louisville, 16 Okt. '63.
Knudsen, S., Komp. I, Mount City, 28 Okt. '62.
Knudsen, T., Komp. I, Mount City, 26 Okt. '62.
Larson, G., Komp. K, Den No. 10, 23 Mai '62.
Larsen, Mark, Komp. B, Andersonville, 1 Sept. '64.
Larson, Ole, Komp. C, Nashville, 15 Dec. '62.
Larson, O., Komp. H, Nashville, 10 Dec. '62.
Larsen, R., Komp. B, Stone River, 6 April '63.
Lindboe, Ole, Komp. E, Nashville, 27 Aug. '63.
Lorenzen, J., Komp. I, Bird's Point, 7 April '62.
Lovgaard, Elias, Komp. A, Andersonville, 28 Sept. '64.
Lunaas, Andr., Komp. A, Mount City, 10 April '62.
Mathiesen, E. N., Komp. E, Andersonville, 12 Sept. '64.
Meier, E., Komp. G, Andersonville, 30 Juni '64.
Mikkelsen, O., Komp. B, Jacinto, Miss., 10 Aug. '62.
Moe, Jens Olsen, Komp. B, Den No. 10, 19 Mai '62.
Nielsen, A., Komp. B, Winchester, Tenn., 4 Aug. '64.
Nielsen, Erik., Komp. K, Louisville, 9 April '64.
Nielsen, Hans, Komp. C, Juka, Miss., 5 Sept. '62.
Nielsen, H., Komp. G, Den No. 10, 9 Juni '62.
Nielsen, Jakob, Komp. C, Den No. 10, 23 Juni '62.
Nielsen, John, Komp. E, Juka Miss., 31 Aug. '62.

Nielsen, Lars, Komp. C, Chickamauga, 3 Dec. '63.
Nielsen, Lars, Komp. H, Nashville, 22 Feb. '63.
Nielsen, Niels, Komp. K, Edgefield Junction, 15 Nov. '62.
Nielsen, Rasmus, Komp. K, Andersonville, 30 Juni '64.
Norman, Peter, Komp. B, BowlingGreen, 10 Nov. '62.
Olafson, H., Komp. G, Columbus, 3. April '63.
Olson, Armund, Komp. A, Nashville, 27 Juni '63.
Olson, Andr., Komp. I, Den No. 10, 24 Mai '62.
Olson, Charles, Komp. E, Nashville, 14 Jan. '63.
Olson, J., Komp. H, Columbus, 9 Sept. '62.
Olson, Knud, Komp. D, Chickamauga, 20 Nov. '63.
Olson, Kettel, Komp. E, Stevenson, Ala., 10 Okt. '63.
Olson, Mikal, Komp. B, Andersonville, 11 Sept. '63
Olson, Nils, Komp. D, Jackson, 22 Sept. '63.
Olson, Ole, Komp. B, Andersonville, 30 Aug. '64.
Olson, T., Komp. F, Stone River, 10 Marts '63.
Oodahl, John S., Komp. B, Richmond, 15 Marts '64.
Opsen, Torsten O., Komp. F, Columbus, 2 Sept. '62.
Paulson, P. M., Komp K, Richmond, 4 Marts '64
Peterson, Borre, Komp. E, Louisville, 19 Mai '64.
Peterson, D., Komp. I, Kenesau, 23 Juni '64.
Peterson, Herman, Komp. B Chattanooga, 11 Juni '64.
Peterson, Ole, Komp. I, Andersonville, 21 Septbr. '64.
Peterson, Peter, Komp D, Nashville, 12 Dec. '62.
Peterson, S., Komp. K, Andersonville, 5 Sept. '64,
Rasmussen, A., Komp. K, Andersonville, 8 Aug. '64.
Rice, J., Komp. C, Andersonville, 20 Juli '64.
Romios, Joer, Komp. E, Chattanooga, 1 Dec. '63.
Rundberg, Ole, Komp. F, Louisville, 4 Okt. '62
Ruste, Christian, Komp. E, Den No 10, 2 Mai '62.
Sampson, Sam., Komp. A, Den No. 10, 23 Mai '62.
Sampson, Thomas, Komp. A, Den No. 10, 30 Mai '62
Soter, Jakob, Komp. F, Nashville, 30 Nov. '62.
Skjeld, Ole N., Komp. B, Den No. 10, 14 Mai '62.
Slaaten, N. N., Komp. H, Nashville, 2 Febr. '63.
Steffens, Reinert, Komp. F., Andersonville, 3 Juli '64.
Stensen, Lars, Komp. C, Louisville, 9 Nov. '62.
Svensen, Emanuel, Komp. C, Chattanooga, 29 Nov. '63,
Syvertsen, Knud, Komp. F, Den No. 10, 10 Apr. '62.
Sørensen, Ole, Komp. D, Danville, Ky., 24 Okt. '62.
Sørensen, Peter, Komp. C, Nashville, 30 Nov. '63.
Tallacksen, Tallack, Komp. F, Iuka, 25 Aug. '62
Tjernell, John, Komp. E, Stone River, 15 Mai '63.
Tomasset, Lars, Komp. E, Jackson, 11 Sept. '62.
Thommasson, L., Komp. H, Columbus, 3 Nov. '62.
Thompson, G., Komp. K, Jackson, 28 Okt. '62.
Thompson, L., Komp. A, Den No. 10, 7 Mai '62.
Thompson, O., Komp. K, Andersonville, 2 Juli '64.
Tollackson, Lars, Komp. D, Chattanooga, 4 Dec. '63.
Torgensen, And., Komp. G, Den No. 10, 17 Mai '62.
Thorson, P., Komp. G, Andersonville, 1 Juli '64.
Tornensen, Chr., Komp. F, Louisville, 15 Nov. '62.
Truan, H. G., Komp. H, BowlingGreen, 10 Mai '62.
Urard, Peter, Komp. B, Bowling Green, 19 Okt. '62.

Ovenanførte Dødslister er desværre ikke fuldstændige paa Grund af, at Fienden flere Gange [illegible] og i Slagene at mange aldrig blev gjenkjendt, hvorfor de blandt de mange Tusinde hvile som

"Ukjendte paa de store nationale Gravpladse."